

Wiedza o powstaniu w getcie warszawskim i jego znaczenie

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2018 roku

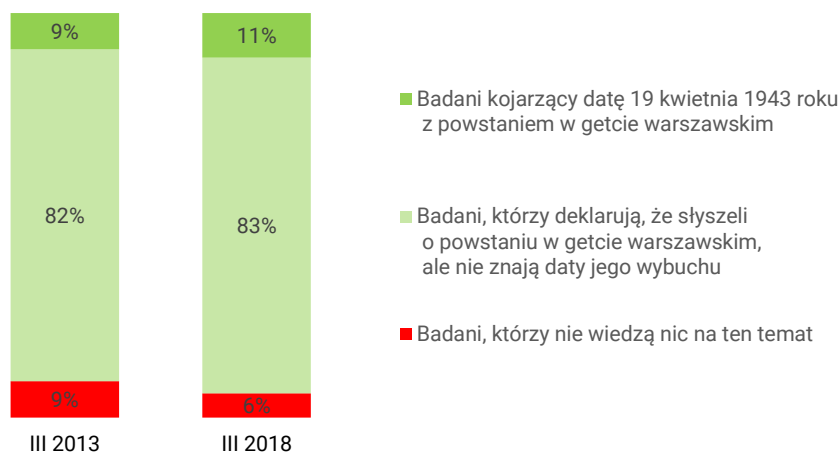
Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Blisko 75 lat temu w getcie warszawskim wybuchło powstanie. Sprawdziliśmy, co Polacy wiedzą o tym wydarzeniu i jakie miejsce zajmuje ono w pamięci zbiorowej¹.

O powstaniu w getcie warszawskim słyszeli niemal wszyscy (94%), ale tylko nieliczni (11%) znają datę jego wybuchu. Sześciu na stu badanych (6%) nie wie nic na ten temat. Jest ich nieznacznie mniej niż pięć lat temu, kiedy pytaliśmy o to po raz pierwszy.

CBOS

RYS. 1. Wiedza o powstaniu w getcie warszawskim

Na podstawie odpowiedzi na dwa pytania: 1) Z jakim wydarzeniem kojarzy się Panu(i) data 19 kwietnia 1943 roku? (pytanie otwarte, prekodowane); 2) Czy słyszał(a) Pan(i) o powstaniu w getcie warszawskim?

Wiedza o powstaniu w getcie warszawskim związana jest przede wszystkim z poziomem wykształcenia i miejscem zamieszkania badanych. Poprawnym skojarzeniem daty 19 kwietnia 1943 roku wyróżniają się respondenci z największych miast, mający wyższe wykształcenie. W obu tych grupach w zasadzie nie ma osób, które w ogóle nie słyszały o tym wydarzeniu. Najmniej o powstaniu w getcie wiedzą najslabiej wykształceni oraz mieszkańcy wsi.

Badani na ogół trafnie wskazują, co stało się z przeważającą częścią ludności getta warszawskiego od momentu jego powstania w październiku 1940 roku. Ponad połowa (53%) uważa – co jest zgodne z prawdą – że większość osób została wywieziona do obozu koncentracyjnego (w Treblince) i tam

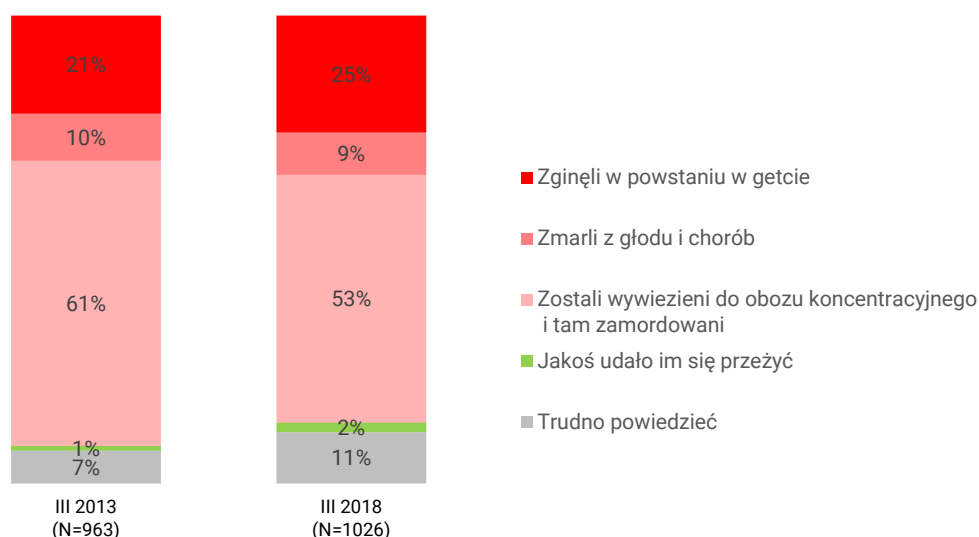
¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (334) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 1–8 marca 2018 roku na liczącej 1092 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

zamordowana. Stało się to jeszcze przed końcem 1942 roku. Jedna czwarta (25%) jest przekonana, że większość populacji getta zginęła tam w trakcie powstania. Z kolei blisko jedna dziesiąta (9%) sądzi, że najwięcej przebywających w getcie Żydów umarło z głodu i chorób (*de facto* z tej przyczyny zmarło więcej osób, niż zginęło w powstaniu). Jeśli odpowiedzi na to pytanie potraktować jako wskaźnik świadomości historycznej, można powiedzieć, że obecnie jest ona mniejsza niż przed pięcioma laty – częściej niż wówczas wskazywana jest śmierć warszawskich Żydów w powstaniu w getcie, rzadziej zaś w obozie zagłady; wzrósł ponadto odsetek osób, które nie potrafią udzielić odpowiedzi.

CBOS

RYS. 2. Co, według Pana(i) wiedzy, stało się z większością mieszkańców getta warszawskiego?

ODPOWIEDZI TYCH, KTÓRZY SŁYSZELI O POWSTANIU W GETCIE WARSZAWSKIM

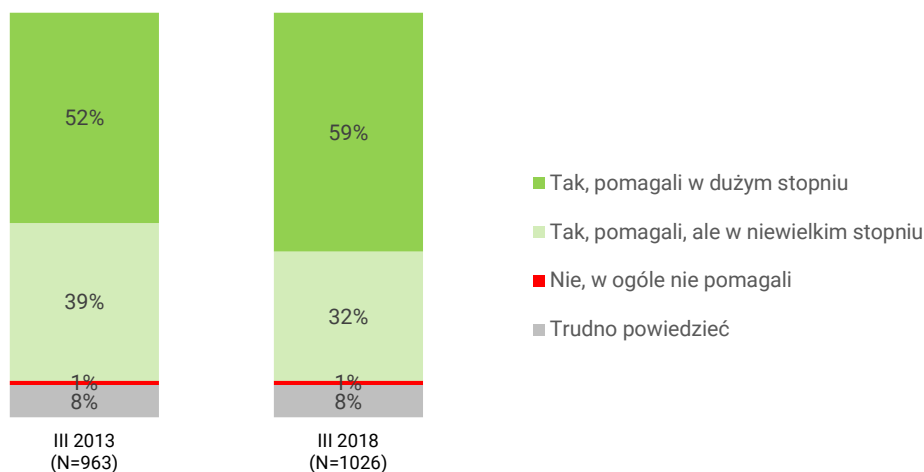

Badani, którzy słyszeli o powstaniu, lecz nie znają daty jego wybuchu, częściej niż osoby lepiej zorientowane nie potrafią powiedzieć, co stało się z większością Żydów z getta warszawskiego (12% wobec 2%) i rzadziej wiedzą, że zostali oni wywiezieni do obozu koncentracyjnego i tam zamordowani (52% wobec 65%).

Armia Krajowa i inne organizacje konspiracyjne udzielały powstańcom pewnego wsparcia, m.in. dostarczały broń, pomagały w wyprowadzaniu ludzi z getta. Sześciu na dziesięciu badanych, którzy słyszeli o powstaniu w getcie warszawskim, uważa, że Polacy pomagali w nim Żydom w dużym stopniu (59%), a jedna trzecia (32%) twierdzi, że w niewielkim. Marginalny odsetek (1%) mówi o braku jakiegokolwiek wsparcia. W porównaniu do wyników z poprzedniego pomiaru zaangażowanie strony polskiej w powstanie w getcie warszawskim częściej określane jest jako duże niż jako niewielkie.

RYS. 3. Czy i w jakim stopniu Polacy pomagali Żydom w czasie walk w getcie warszawskim?

ODPOWIEDZI TYCH, KTÓRZY SŁYSZELI O POWSTANIU W GETCIE WARSZAWSKIM

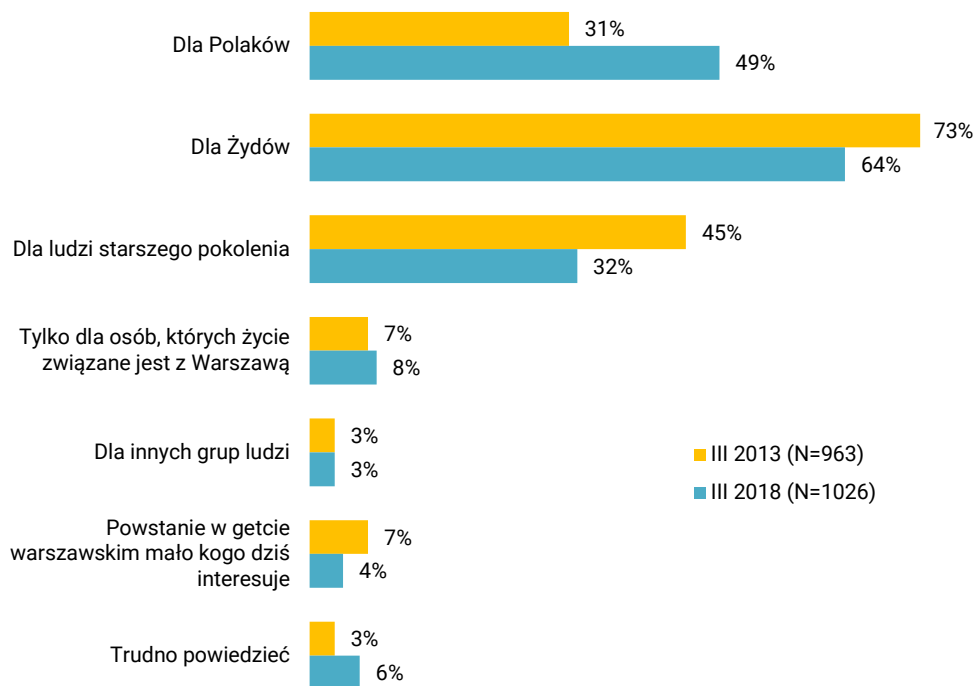
Przekonanie o stopniu zaangażowania Polaków w pomoc Żydom w trakcie powstania różni się przede wszystkim w zależności od poglądów politycznych respondentów i ich religijności. O dużym wsparciu relatywnie często mówią ankietowani identyfikujący się z prawicą i najbardziej zaangażowani w praktyki religijne, natomiast o niewielkim – badani o poglądach lewicowych, nieuczestniczący w praktykach religijnych.

Sprawdziliśmy, jakie znaczenie – w wymiarze zbiorowym i indywidualnym – ma obecnie powstanie w getcie warszawskim. Dwie trzecie badanych (64%) uważa, że jest dziś ono ważne przede wszystkim dla Żydów. Połowa (49%) twierdzi, że powstanie getcie ma istotne znaczenie dla Polaków, a jedna trzecia (32%) – że dla ludzi starszego pokolenia. Niewielu (8%) uważa je za wydarzenie ważne obecnie tylko dla osób, których życie związane jest z Warszawą, a zupełnie nieliczni (4%) twierdzą, że nikogo dziś już nie interesuje. W stosunku do poprzedniego pomiaru z 2013 roku znacznie częściej akcentowane jest znaczenie powstania dla wszystkich Polaków, natomiast rzadziej – dla Żydów i starszych pokoleń.

CBOS

RYS. 4. Jak Pan(i) sądzi, dla kogo dzisiaj jest ważne powstanie w getcie warszawskim?

ODPOWIEDZI TYCH, KTÓRZY SŁYSZELI O POWSTANIU W GETCIE WARSZAWSKIM

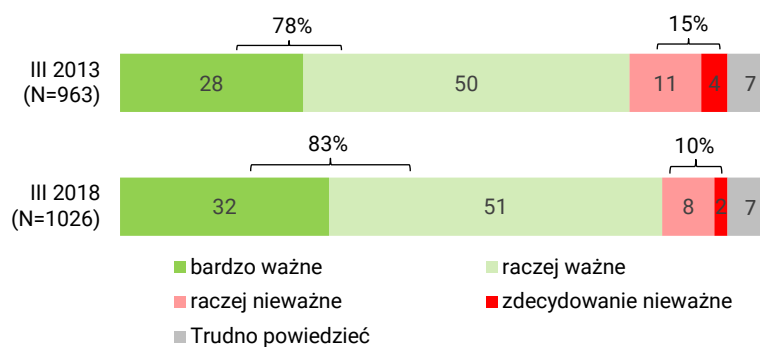

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź

Badani, którzy słyszeli o powstaniu w getcie warszawskim, w ogromnej większości (83%) uważają je za wydarzenie dla siebie ważne, w tym jedna trzecia (32%) określa je jako bardzo ważne. Dla jednej dziesiątej (10%) nie ma ono znaczenia. W ciągu ostatnich pięciu lat ranga tego powstania w pamięci zbiorowej nieco wzrosła.

CBOS

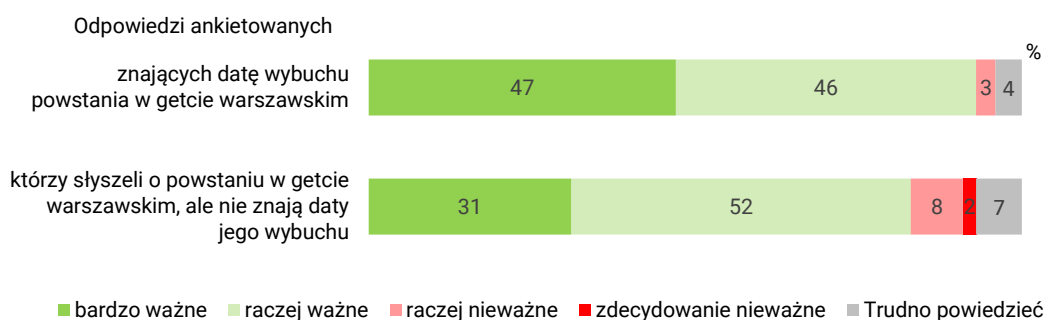
RYS. 5. A dla Pana(i) osobiście? Czy uważa Pan(i) powstanie w getcie warszawskim za wydarzenie:

Powstanie w getcie warszawskim jako wydarzenie bardzo ważne dla nich osobiście zauważalnie częściej postrzegają respondenci, którzy mają większą wiedzę historyczną (znają datę jego wybuchu) niż słabiej zorientowani. Co z tym związane, znaczenie powstania dla nich osobiście częściej niż inni deklarują mieszkańcy dużych, zwłaszcza największych miast oraz osoby najlepiej wykształcone.

CBOS

RYS. 6. A dla Pana(i) osobiście? Czy uważa Pan(i) powstanie w getcie warszawskim za wydarzenie:

Wprawdzie zdecydowana większość Polaków słyszała o powstaniu w getcie warszawskim, jednak tylko nieliczni wyróżniają się nieco lepszą wiedzą na ten temat, o czym świadczyć może znajomość daty jego wybuchu. Wśród mających przynajmniej minimalną świadomość historyczną, z jednej strony dominujący jest osobisty stosunek do tego wydarzenia, poczucie, że stanowi ono ważną część historii, z drugiej zaś w wymiarze zbiorowym najczęściej przypisuje mu się istotne znaczenie przede wszystkim dla Żydów. Należy jednak podkreślić, że od poprzedniego pomiaru sprzed pięciu lat bardzo umocniło się przekonanie o historycznym znaczeniu powstania w getcie warszawskim dla ogółu Polaków, a rzadziej akcentowana jest jego waga dla Żydów i starszych pokoleń.

Opracował

Michał Feliksiak